
Environmentální migrace

Mgr. Lukáš Dolák, Ph.D.

Podzim 2020

Historie environmentální migrace

- před 2 mil. let: migrace homo erectus z afrických pralesů do asijských savan
- 3.–1. stol. př. n. l.: Egypt, opakující se epizody sucha
- 79 n. l.: Itálie, erupce sopky Vesuv
- 1920's–1930's: USA, Dust Bowl (3 mil. lidí)
- 1954–současnost: Kazachstán, Uzbekistán, vysychání Aralského jez.
- 1960's–1980's: ČR, obce Švihov (VN Želiv) a Mušov (VN Nové Mlýny I)
- 1986–2000: Ukrajina, výbuch v Černobylu (350 000 lidí)
- 2005: USA, hurikán Katrina (1,5 mil. lidí; 300 000 trvalá migrace)
- 2012: Čína, výstavba VD Tři soutěsky (1,3 mil. lidí)

Vývoj pojmu environmentální migrant

- 1970's: vznik pojmu „environmentální migrant“
  - rapidní nárůst populace, obava z nedostatku zdrojů, environmentální krize, deforestace Afriky
- 1985: první použití pojmu „environmentální uprchlík“
- 1990's: rozšíření používání pojmu environmentální migrant
- 2007: první definice env. migrantů

Definice environmentální migrace

- *„Jev, kdy byly osoby donuceny dočasně, dlouhodobě nebo trvale opustit své původní bydliště v důsledku významného zhoršení stavu životního prostředí, které jim už nadále nemůže zajistit bezpečné živobytí, nebo/a v důsledku zásadní změny environmentálních procesů, které ohrožuje jejich existenci anebo vážně ovlivňuje kvalitu jejich života.“ (Myers, 1993)*

Definice environmentálního uprchlíka

- *„Všechny osoby, na jejichž život má negativní vliv změna životního prostředí, a které proto opouští své domovy.“* (Mezinárodní organizace pro migraci, 2007)
- *Osoby, které byly donuceny dočasně, dlouhodobě nebo trvale opustit své původní bydliště v důsledku:*
  - *významného zhoršení stavu životního prostředí, které jim už nadále nemůže zajistit bezpečné živobytí (např. ztráta životně důležitých přírodních zdrojů);*
  - *environmentálních procesů, které ohrožují jejich existenci anebo vážně ovlivňují kvalitu jejich života (např. náhlé přírodní katastrofy typu zemětřesení, povodně či hurikány).“* (Stojanov, 2007)

Příčiny environmentální migrace

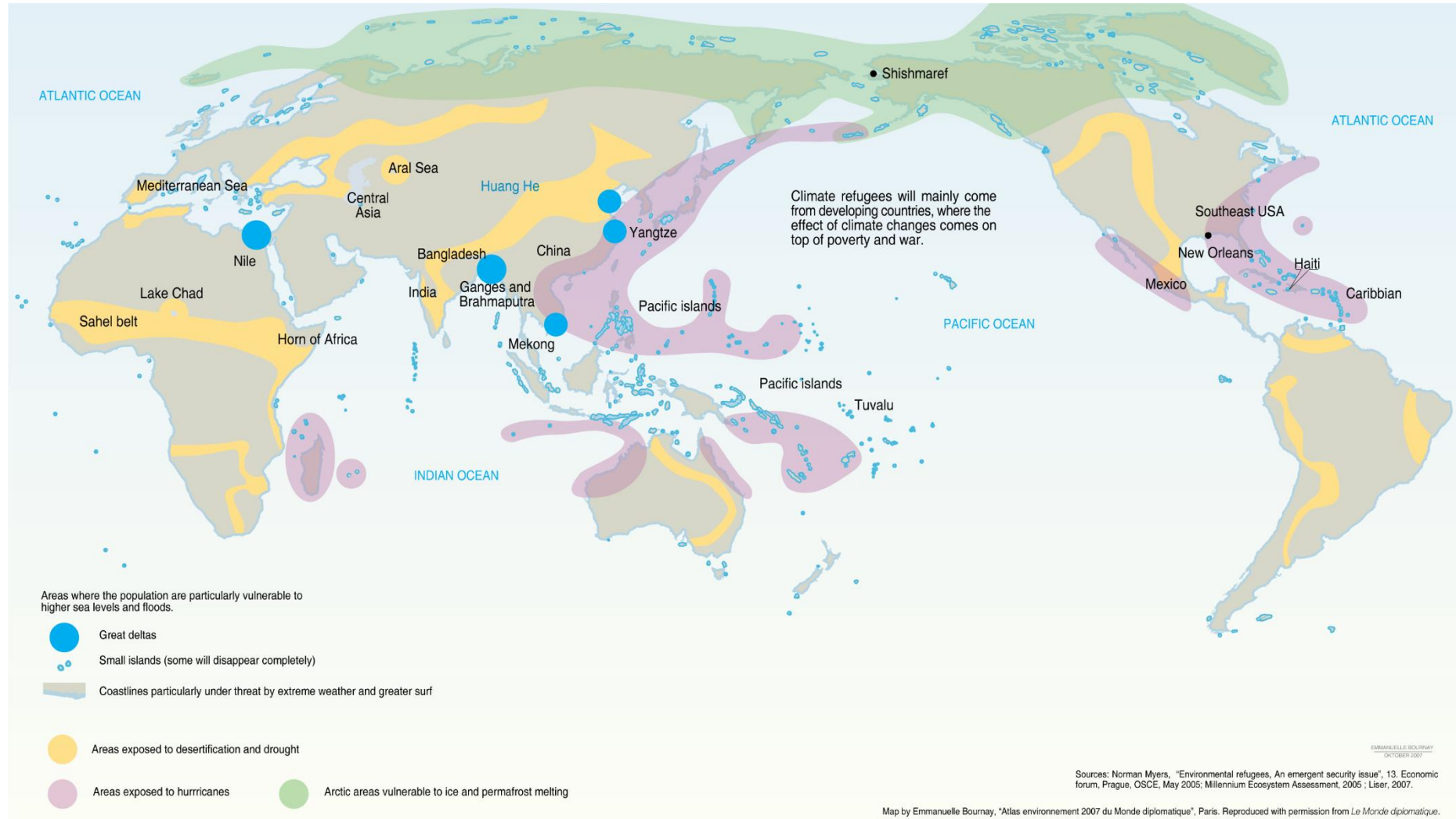
- Přímé
  - náhlé přírodní katastrofy (např. zemětřesení, sesuv, tropická cyklóna)
  - rozvojové projekty (např. výstavba přehrad, těžba přírodních zdrojů)
  - pomalé změny životního prostředí (např. změna klimatu, deforestace, desertifikace, degradace půdy, růst hladiny světového oceánu/HSO aj.)
  - nehody a průmyslové havárie (např. Černobyl, Fukušima)
  - konflikty a války vedoucí ke zhoršení životního prostředí (např. zničení zdrojů pitné vody)
- Nepřímé
  - populační růst, chudoba obyvatelstva, podvyživenost, neúroda, nezaměstnanost, pandemické nemoci, rychlá urbanizace, nestabilní politická situace

Problematika stanovení příčin environmentální migrace

- Env. migrace kombinací více příčin (hurikán Katrina)
- Neuvědomění si primární příčiny migrace (např. zemětřesení a neschopnost vlády zajistit likvidaci následků, degradace půdy vedoucí k chudobě a ekonomickým ztrátám)

Příčiny environmentální migrace

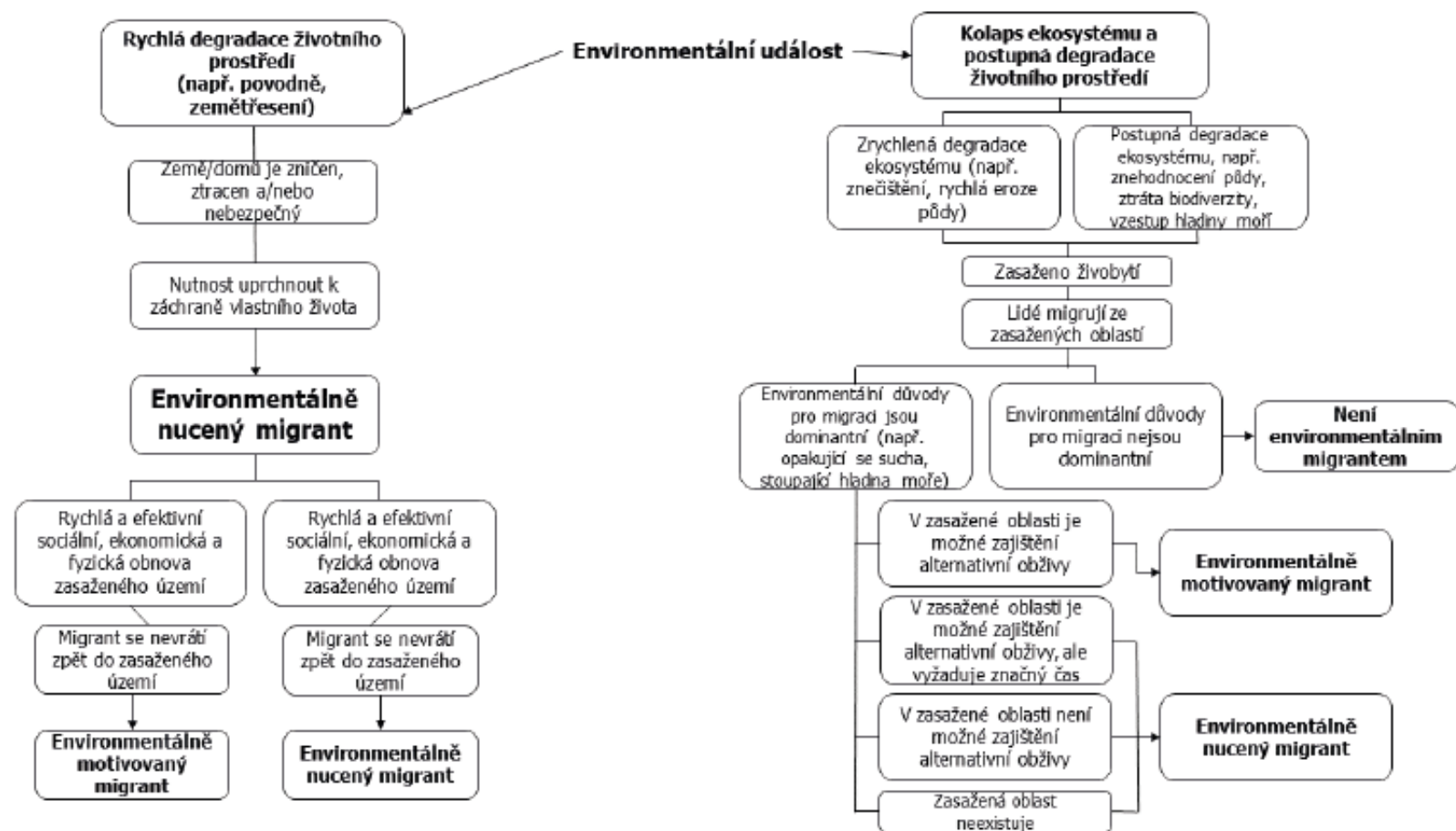
Typy environmentální migrace a migrantů

- Migrace
  - vnitrostátní/vnitřní (převažující – 61 %, 2017)
  - mezinárodní/vnější (rozmach s rostoucím dopadem změn klimatu)
- Migranti:
  - environmentální uprchlíci
  - environmentálně nucení migranti
  - „motivovaní“ environmentální migranti

Typy environmentálních migrantů

- Environmentální uprchlíci
  - jedinci dočasně prchající před následky živelných pohrom
- Environmentálně nucení migranti
  - lidé opouštějící domov z důvodu vyhnutí se výrazného zhoršení ŽP
  - nižší naléhavost uprchnutí
  - možnost návratu v případě, že je postižené území k dispozici (sucho)
- „Motivovaní“ environmentální migranti
  - lidé uvažující o emigraci z důvodů socio-ekonomických a zhoršení ŽP
  - oblasti postupné degradace zemědělské výroby

Návrh pro určení environmentálního migranta

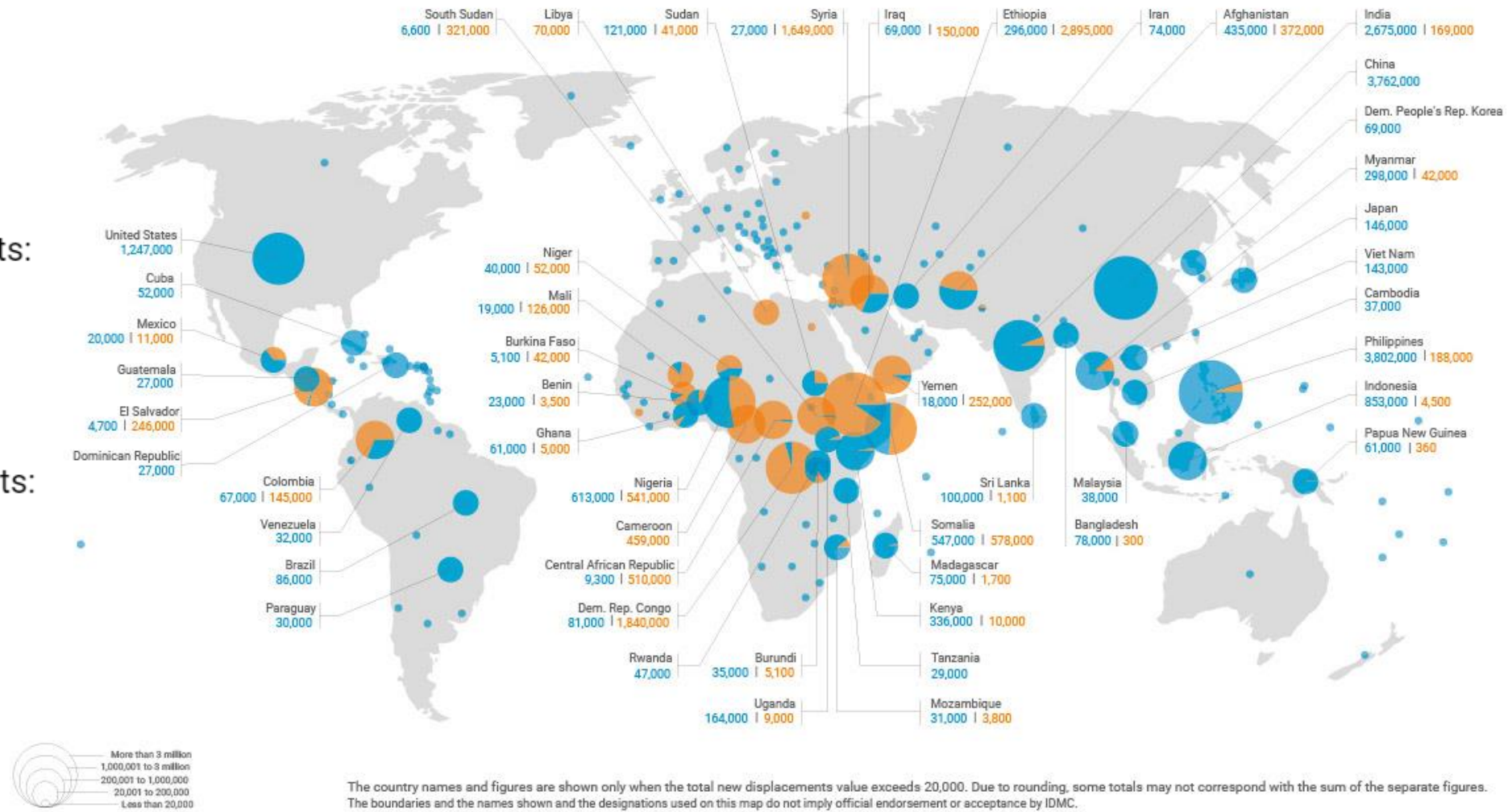
Dopady environmentální migrace

- Migranti: ztráta domova, národní identity, kulturních tradic
- (Ne)selektivnost environmentální migrace
- Přímé dopady: kontaminace pitné vody, nedostatek potravin, nemoci, nedostatečná hygiena, snížení kvality života
- Cílové země: zhoršení životního prostředí, neřízená urbanizace, tlak na přírodní zdroje, energie, problematika odpadů
- 2017: 68,5 mil. nuceně vysídlených osob (nejvíce od r. 1945)
- Oceánie: jedno z nevíce ohrožených míst světa (výkyvy počasí, růst HSO, pobřežní eroze, epizody sucha)

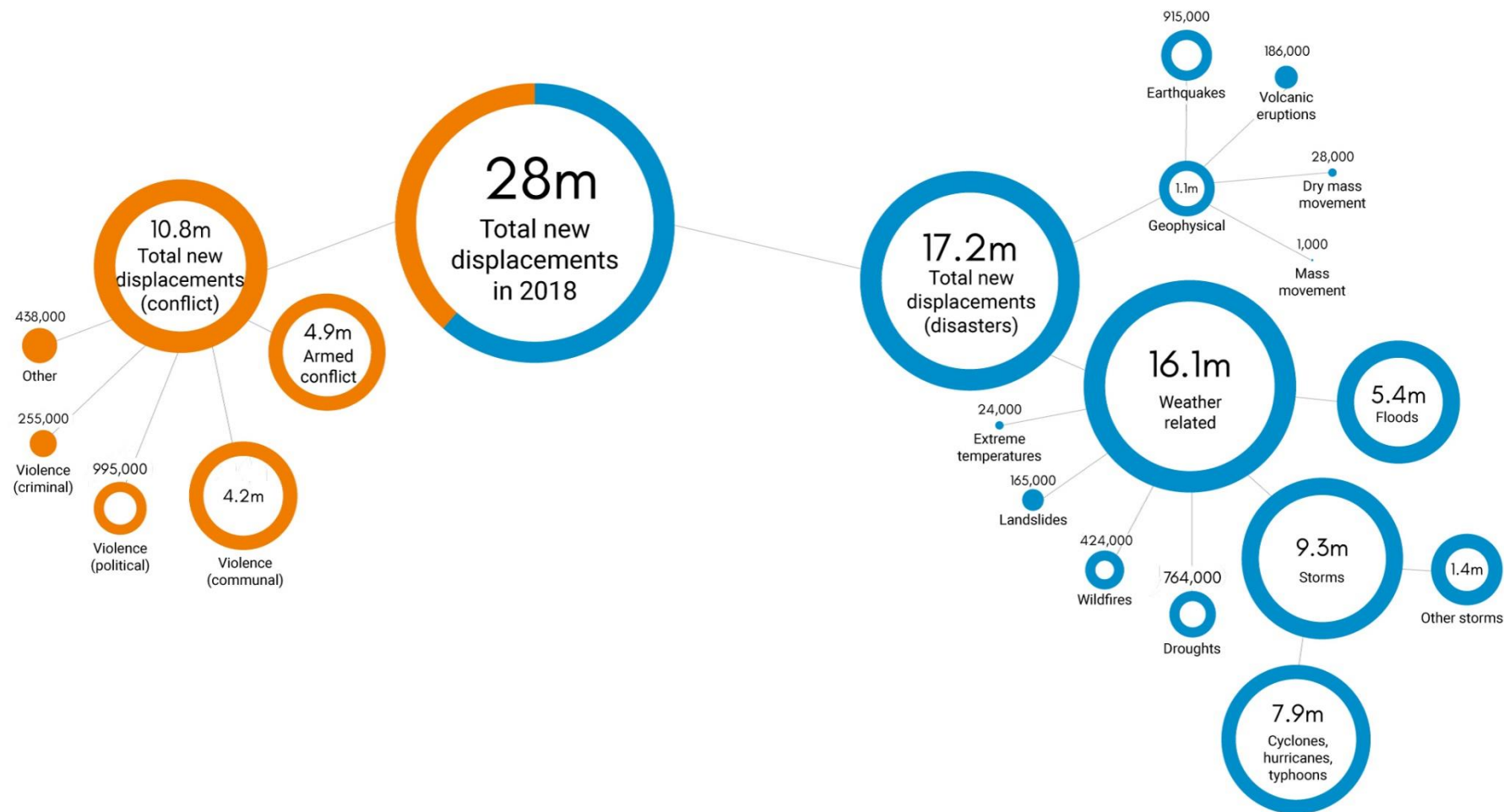
Vystěhovaní následkem konfliktů a přírodních pohrom (2018)

Conflict
Total new displacements:
10.8 million

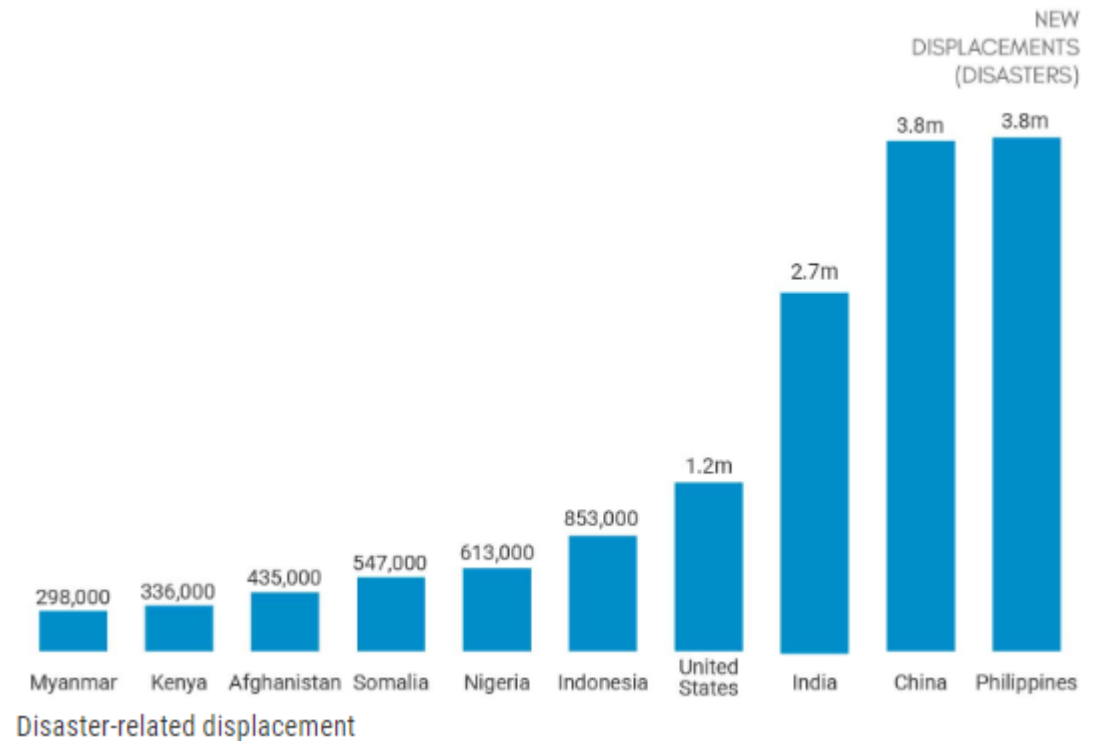
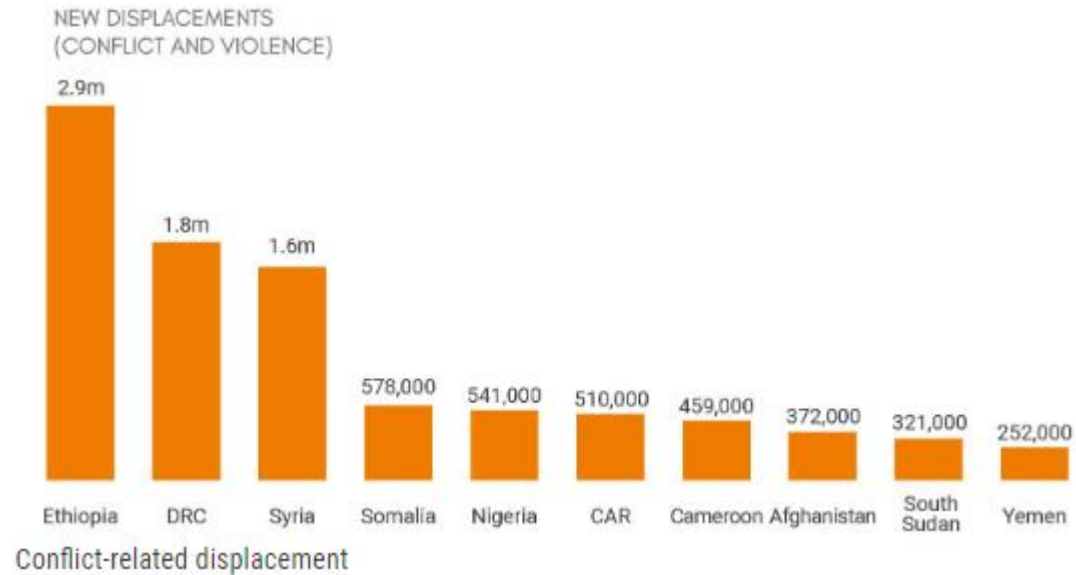
Disasters
Total new displacements:
17.2 million

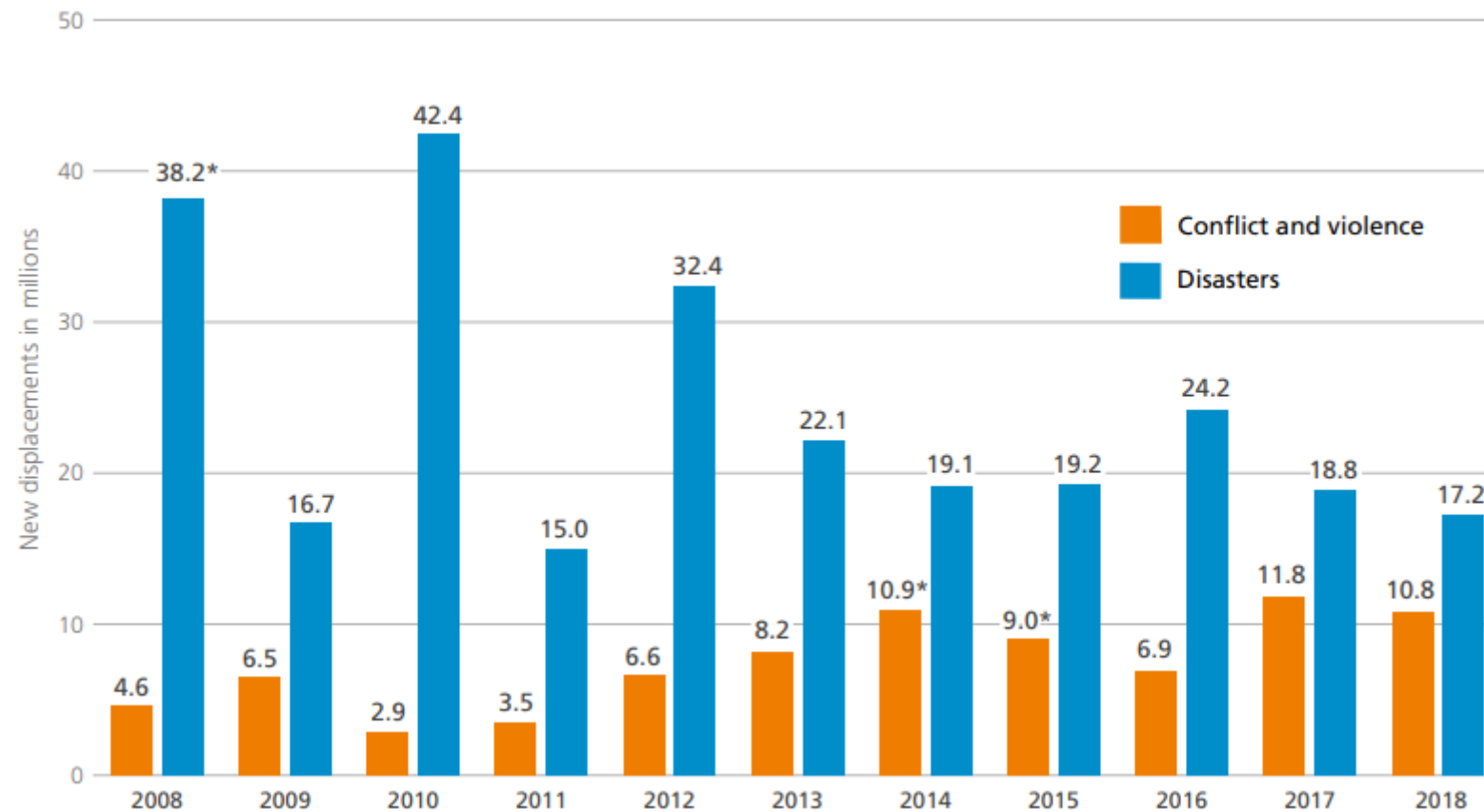
Vystěhování následkem konfliktů a přírodních pohrom (2018)

Vystěhovaní následkem konfliktů a přírodních pohrom (2018)

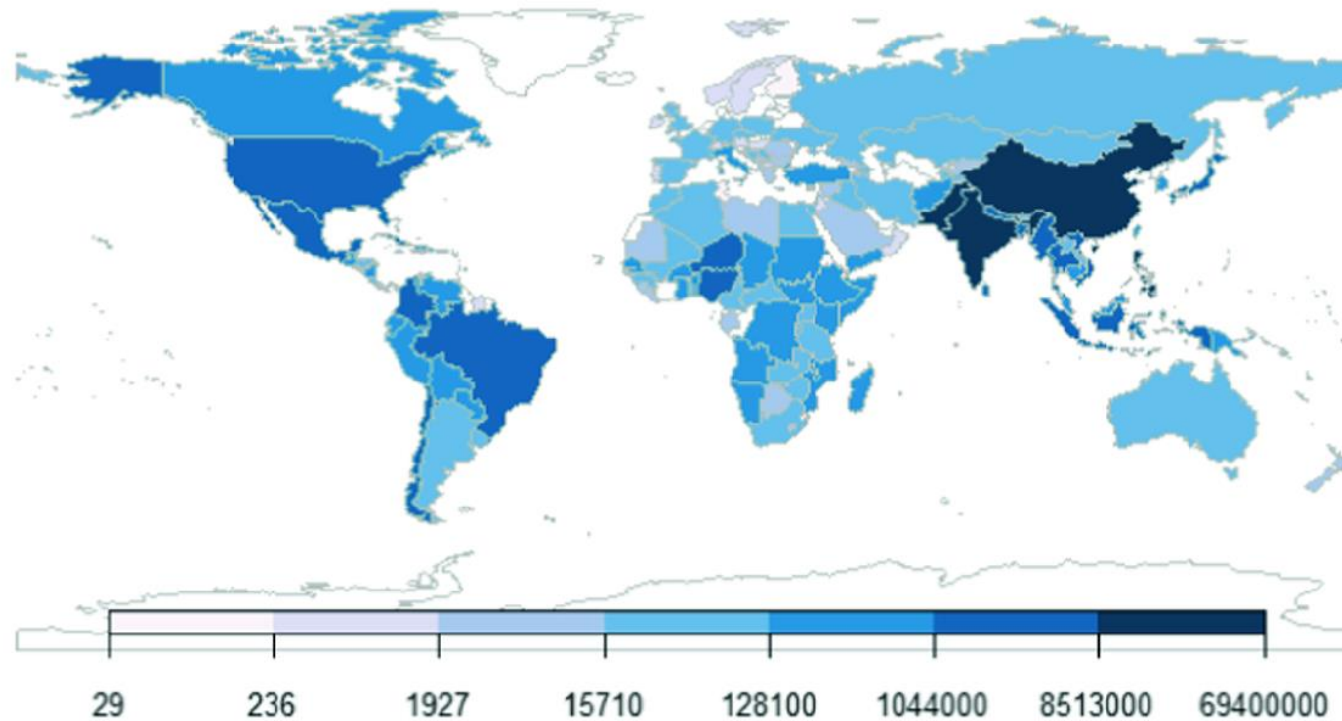
Vystěhovaní následkem konfliktů a přírodních pohrom (2008–2018)

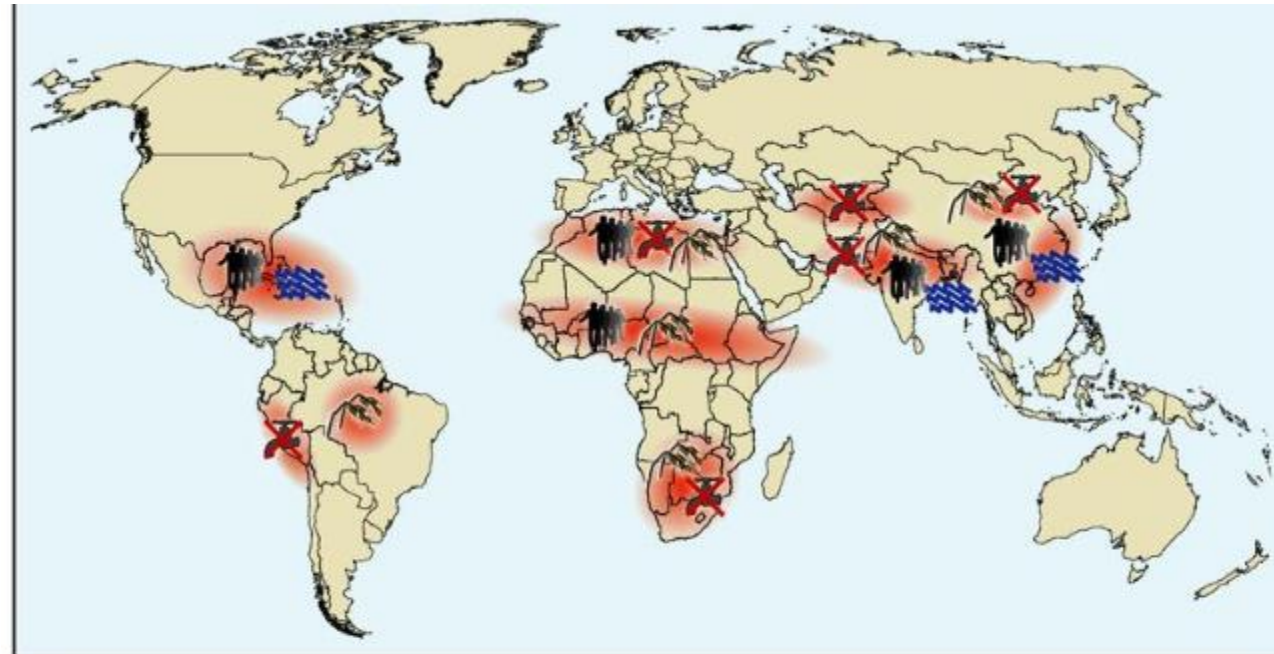

Vystěhování následkem konfliktů a přírodních pohrom (2008–2018)

Total Internally Displaced by Natural Disasters, 2008-2016

Vybraná bezpečnostní rizika spojená se změnou klimatu

Konfliktní uskupení ve vybraných ohniscích:

Úbytek zdrojů pitné vody vlivem změny klimatu

Pokles produkce potravin vlivem změny klimatu

Ohnisko

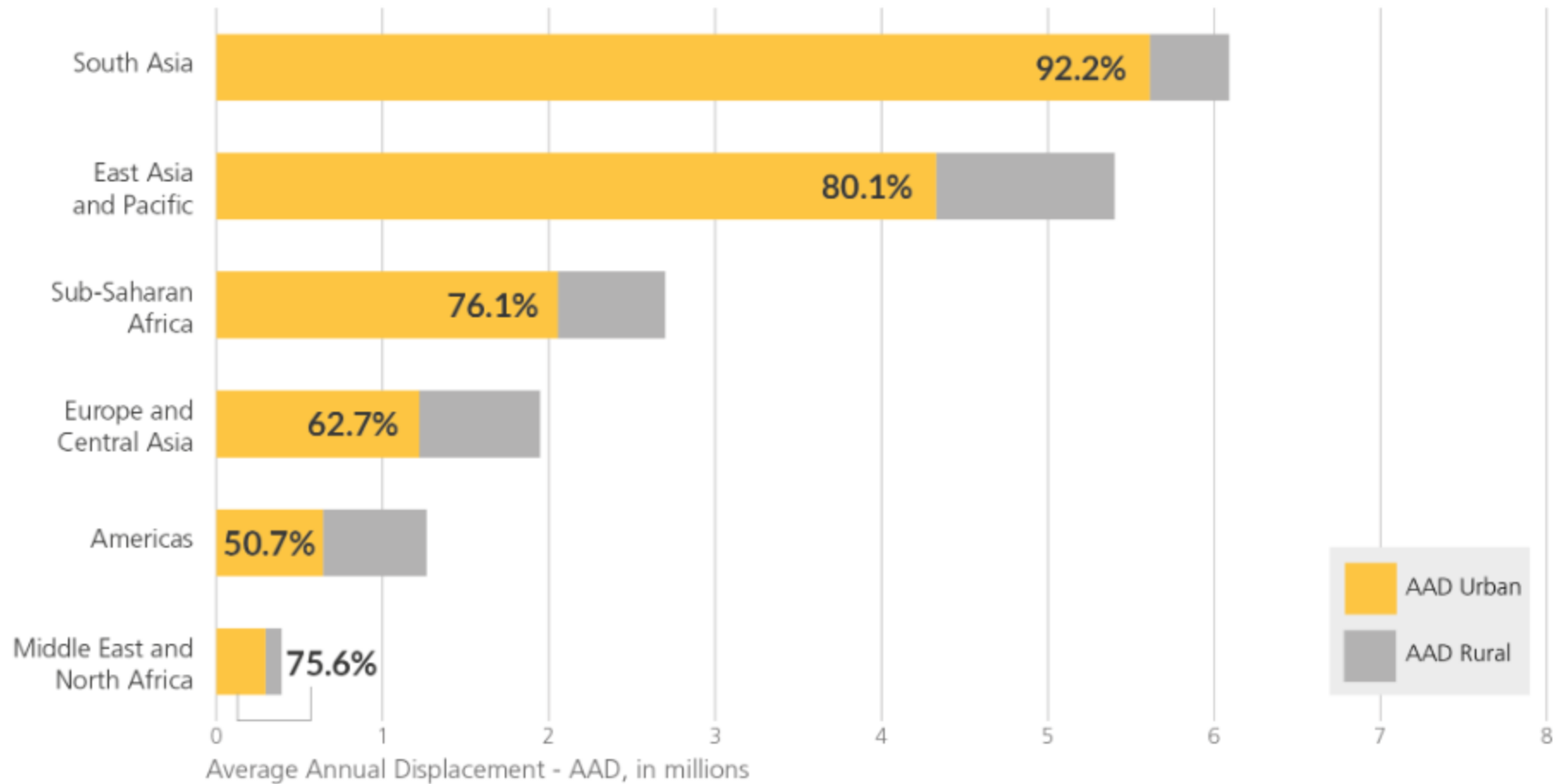
Nárůst katastrof: bouří a povodní vlivem změny klimatu

Změnou klimatu vyvolaná migrace

Lidé ohrožení vystěhováním následkem povodní (2018)

Flood displacement risk, by region

Aktuální problémy environmentální migrace

- Neexistence jednotné definice environmentálního migranta
- Neukotvení environmentální migrace v mezinárodním právu
  - env. migranti nemají nárok na status uprchlíka
  - žádná mezinárodní ochrana
- Tvorba definic a mezinárodních zákonů politiky „Severu“
- Zastaralost právních předpisů (Úmluva o právním postavení uprchlíků, 1951)
  - vynechání env. migrantů z migrační politiky států
- Přetížený současný uprchlický režim
  - neochota států dodržovat přijaté úmluvy týkající se migrantů a uprchlíků

Aktuální problémy environmentální migrace

- Úřad vysokého komisaře OSN pro uprchlíky
  - vyloučení env. migrantů ze statistik x poskytnutí první pomoci env. migrantům v r. 2010
  - snaha vyhnout se pojmům „environmentální uprchlík“ a „klimatický uprchlík“ – zavádějící pojmy podkopávající právní režim ochrany uprchlíků
- Neexistující monitoring
  - chybějící přesné statistiky environmentální migrace
- Nepřipravenost států na příliv nových migrantů

Současná řešení environmentální migrace

- Protokol o environmentálním uprchlictví (2006)
  - iniciativa za mezinárodní uznání env. migrace
  - iniciátoři Maledivy, Bangladéš
- Newyorská deklarace pro uprchlíky a migranty (2016)
  - Globální kompakt pro uprchlíky
  - Globální kompakt pro bezpečnou, řádnou a legální migraci

Environmentální migrace v národní politice

- Švédsko a Finsko:
  - uznaný status „environmentální migrant“
  - udělení formálního ochranného statutu
  - Švédsko: environmentálním migrantem pouze osoba zasažená náhlou environmentální událostí (environmentální uprchlík), vyloučení environmentálně nucených migrantů

Možná řešení environmentální migrace

- Prevence environmentální problémů (systém včasného varování, ekologičtější chování)
- Zamezení devastace ŽP
- Zavedení jasné definice environmentální migrantů
- Rozšíření působnosti Úmluvy o právním postavení uprchlíků
- Tvorba regionálních smluv přizpůsobených specifickým požadavkům daných regionů

Budoucí vývoj

- Odhadovaný počet environmentální migrantů do r. 2050: 200 mil.
- Počet obyvatel měst s výrazným nedostatkem vody: 150 mil.
- Nárůst počtu obyvatel žijících v záplavových územích:
  - Afrika: r. 2000: 2 mil., r. 2060: 26–36 mil.
  - JZ Asie: r. 2000: 4 mil., r. 2060: 35–59 mil.
  - JV Asie: r. 2000: 7 mil., r. 2060: 30–49 mil.
  - V Asie: r. 2000: 18 mil., r. 2060: 45–67 mil.

Environmentální migrace – Aleppo, Sýrie

Environmentální migrace - Filipíny

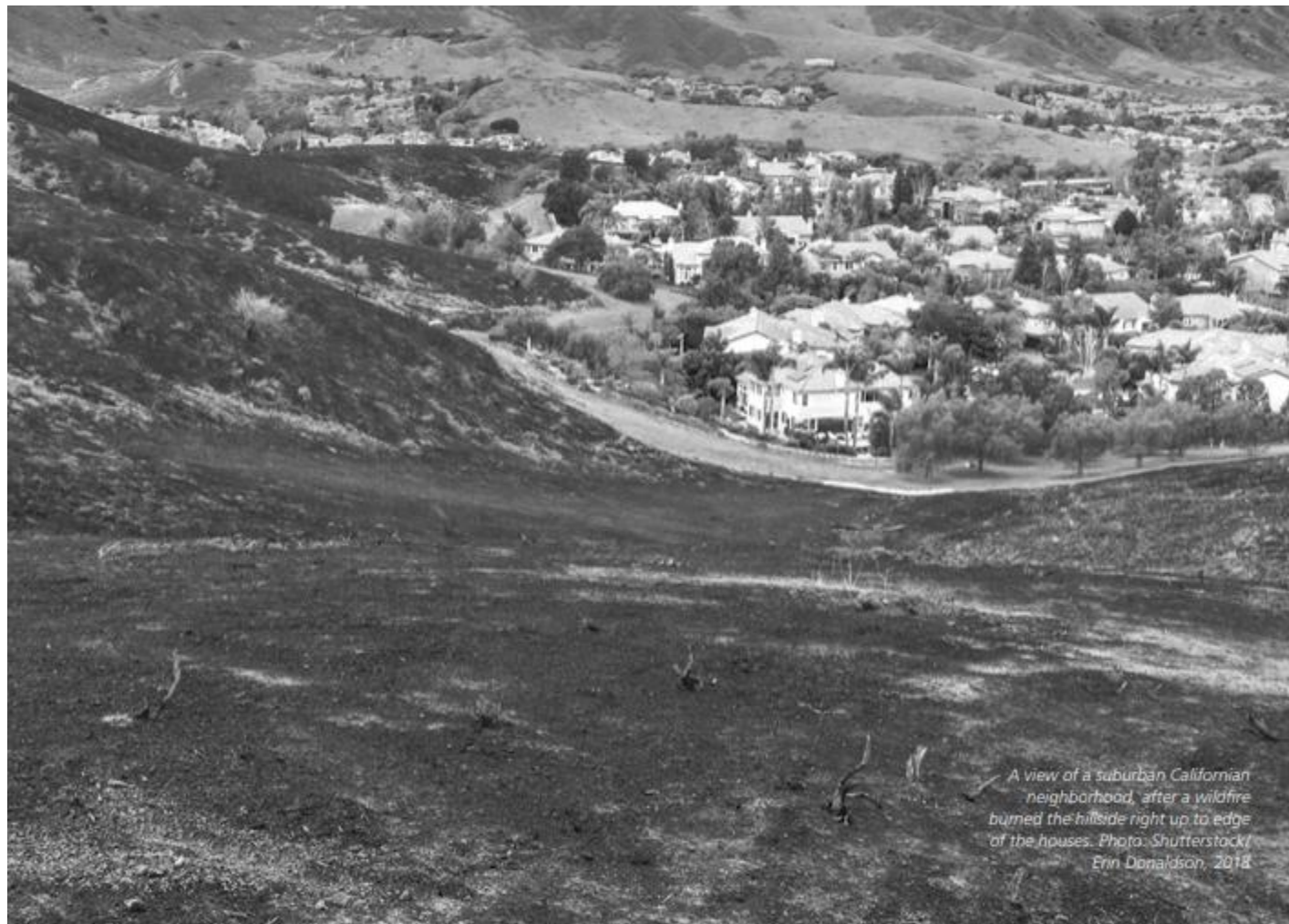
In April and May 2018, the Government of the Philippines allowed residents of Marawi City to visit their homes, which had been left in ruins after the five-month long conflict. Photo © UNHCR/ Alecs Ongcal, April 2018

Environmentální migrace - Afghánistán

As winter approached in Afghanistan, many families displaced by drought and conflict were still living in makeshift tents. Photo: NRC/Enayatullah Azad, November 2018.

Environmentální migrace - Kalifornie, USA

Literatura

- Stojanov, R., Novosák, J., Kavanová, K. (2007): Migrace obyvatel v kontextu environmentálních změn. Geografické rozhledy, 18, 5, s. 28–29 .
- Venc, J. (2018): Environmentální migrace. In. Pražský studentský summit. AMO, 18 s.
- Environmentální migrace - úvod do tématu. Dostupné online: <http://www.rozvojovka.cz/analyzy/38-environmentalni-migrace-uvod-do-tematu.html> (29.10.2019)

Děkuji za pozornost